

KELECSÉNYI ISTVÁN* – VARGA ATTILA**

AIR DEFENDER 23 – A NATO LEGNAGYOBB LÉGIERŐ HADERŐNEMI GYAKORLATA

II. RÉSZ

7. ÁBRA. A német légielő díszfestett A400M típusú szállító repülőgépe az Air Defender 23 légielő haderőnemi gyakorlaton (Forrás: honvedelem.hu)

Németország adott otthont 2023 nyarán a NATO történetének eddigi legnagyobb légielő haderőnemi gyakorlatának Európában, amelyen 25 nemzet mintegy tízezer katonája 250 repülőgéppel gyakorolta a légi műveleteket a kontinens légterében.

A cikk első részében a szerzők felhívták a figyelmet a Magyarország sajátos geostratégiai helyzetéből és méretéből adódó biztonsági kockázatokra, és a hazai légielő megújítására, amellyel képessé válik az információs és döntési fölény birtokában egy időben, több helyszínen történő azonnali, gyors és hatékony beavatkozásra. A cikk ismertette továbbá a szövetséges repülőerők Air Defender 23 gyakorlatának célját és forgatókönyvét. A folytatásban érdeklődő olvasóink megismerhetik az egyes résztvevő országok légierejének eszközeit és az azok által végrehajtott speciális műveleteket.

ÖSSZETETT LÉGI MŰVELETEK NEMZETKÖZI ÖSSZEFOGÁSBAN

A nemzetközi gyakorlaton bemutatták a légielő mint első válaszadó haderőnem egységeinek mozgékonyágát és gyorsaságát, demonstrálva ezzel a NATO reagáló képességét. A gyakorlat során a német légielő biztosította a légi műveletek vezetését és irányítását. A gyakorlatot időben és térben összekapcsolták a német vezetésű Többnemzeti Légi Csoport gyakorlattal (Multinational Air Group Exercise – MAGDAYS 23) és két másik NATO-gyakorlattal is (Ramstein Dust 23 és Ramstein Guard 23). [10] A résztvevők főként a Németország feletti légterekben gyakorolták az összetett légi műveleteket (Composite Air Operations – COMAO)⁷, és úgynevezett „out-and-back” küldetéseket hajtottak végre a balti államokba és Romániába. (8. ábra) A forgatókönyv a légielő hagyományos harcászati feladatai

mellett „repülőtérről történő evakuálási” feladatot is tartalmazott. [11] Ezt a gyakorlatot nyilvánvalóan a kabuli repülőtéren 2021-ben kialakult káosz⁸ nyomán vették fel a menetrendbe, amikor az Amerikai Egyesült Államok és szövetségesei sietve fejezték be afganisztáni küldetésüket. [12] A gyakorlaton a szövetség legmodernebb Lockheed Martin F-35 Lightning II típusú, többfeladatú, alacsony észlelhetőségű harcászati repülőgépei is repültek az amerikai és a holland légielő színeiben. [13] A gyakorlat során a repülőgépek a felszíni célok (ellenséges hajók, tengeralattjárók) elleni támadó műveleteket (Air power contribution to counter-maritime operations – a légielő támogatása a haditengerészet elleni műveletekben – APCMO) gyakorolták az Északi-tengeren, mivel az ellenség „a kontinensen kívüli területekről is támadhat”. [14] A harcászati repülőkönt túl a Hohn feletti légterben

* Szakújságíró, a Magyar Hadtudományi Társaság Légielő Szakosztály tagja. ORCID: 0000-0001-5563-3313

** A Magyar Hadtudományi Társaság Légielő Szakosztály tagja. ORCID: 0000-0002-3703-5384

⁷ Olyan katonai repülési tevékenységeket jelent, amelyekben többféle légi erőforrás együttműködik egyetlen összetett feladat végrehajtása érdekében. Ezek a műveletek lehetnek támadó, támogató vagy védelmi jellegűek, amelyek a különböző típusú repülőgépek és más légi eszközök közötti hatékony együttműködést célozzák meg. A COMAO célja a légi hadviselés különböző eszközeinek (például vadászgépek, támadó helikopterek, elektronikai hadviselési repülőgépek stb.) hatékony integrálása és együttműködése. A résztvevőknek a taktikai vezetői képességeket kell fejleszteniük annak érdekében, hogy a rendelkezésre álló rendszerek képességeit és korlátait figyelembe véve, illetve a kitűzött cél elérését szem előtt tartva tervezhessék meg és hajthassák végre a taktikai manővereket. A COMAO összetétele minden esetben a feladattól és a fenyegetettségtől függ.

⁸ A terrortámadás a kabuli nemzetközi repülőtéren 2021. augusztus 26-án történt. A tálib vezetésűvé vált Afganisztánból amerikai vezetéssel megkezdődött az evakuáció. A kabuli nemzetközi repülőtér Abbey kapujának közelében egy öngyilkos merénylő által elkövetett robbantás legalább 170 áldozatot követelt, akik közül 13-an az amerikai hadsereg tagjai voltak.

például nagyobb magasságban repülő Rockwell B-1 Lancer típusú stratégiai bombázó repülőgép is gyakorlatozott. A nemzetközi erők elsősorban a gyakorlatnak otthont adó fő légbázisok közül az egymás közelében található Hohn és Schleswig-Jagel bázisokra települtek. Hohn, amely korábban a Transall C-160G repülőgépek hazai bázisa volt, mára szinte amerikai támaszponttá vált.

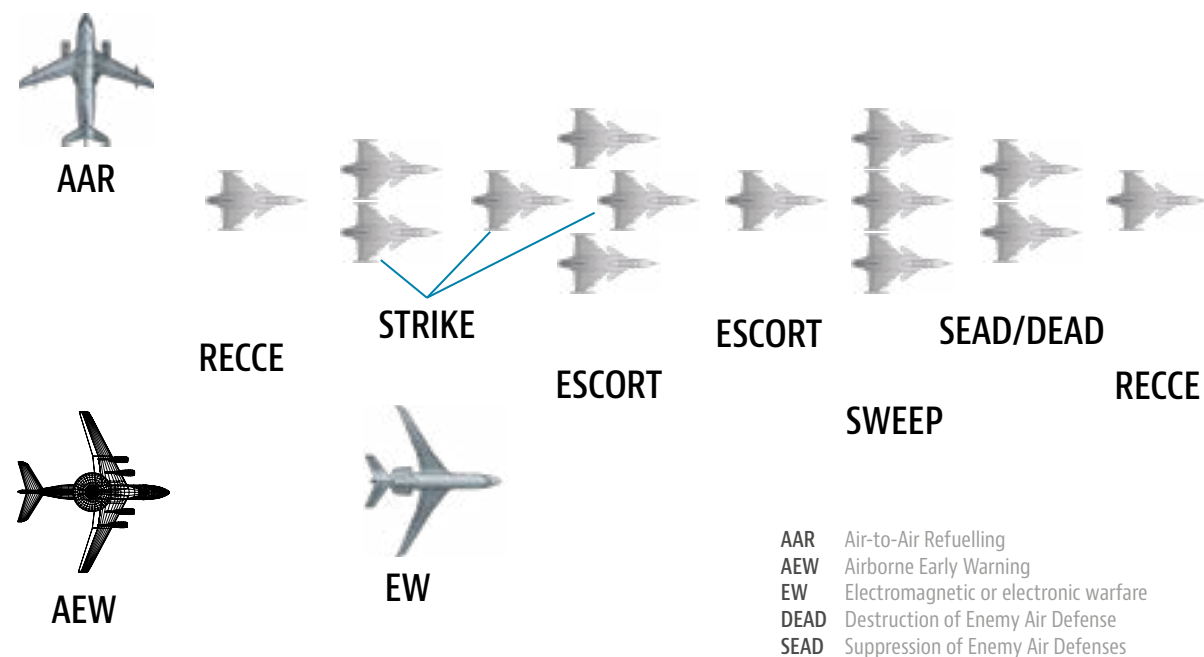
**KÜLFÖLDI HARCÍ GÉPEK
A NÉMET LÉGI BÁZISOKON**

A tengerentúlról a Los Angeles-i 159. vadászrepülő ezred 122. századának és a massachusetts-i 104. vadászrepülő-ezred 131. századának 16 darab McDonnell Douglas F-15C Eagle (10. ábra) repülőgépe települt át. Ugyancsak az Egyesült Államokból a haditengerészeti légierő 6 darab Boeing F/A-18E/F Super Hornet repülőgépe is Hohn bázisra települt. A VFA⁹-31, 37, 87, 213 AJ egy két repülőgépéből álló komponensét kiegészítette a „The Grey Wolves”, az Egyesült Államok haditengerészetének VAQ-142 századának két EA-18G elektronikaiharc repülőgépe. Az elektronikai harcászati egységet erősítette a Cobham kontraktor cég Dassault Falcon 20EW, valamint a német légiforgalmi irányításért felelős szervezet

(Gewerkschaft der Flugzicherung – GdF) négy Learjet 35/36 zavaró repülőgépe. A gyakorlat idejére ugyancsak a hohni bázisra települt a finn légierő 31. századának négy F/A-18C repülőgépe. E bázisra folyamatosan repültek különféle utánpótlással az amerikai légierő, valamint a nemzeti gárdák Lockheed C-130 Hercules szállító repülőgépei is. [15] A török légierő 151. századának F-16C repülőgépei szintén a hohni bázisra települtek, akárcsak hazánk öt darab Saab JAS 39 Gripen repülőgépe.

Schleswig-Jagel szintén több nemzet gépeinek adott otthont. A Bundeswehr nyolc Panavia PA-200 Tornado típusú csapásmérő repülőgépét az amerikai nemzeti gárda michigani 127. vadászrepülő ezredének és a marylandi 104. vadászrepülő ezredének hathat Fairchild Republic A-10C Thunderbolt II csatarepülőgépével erősítették meg. A csapásmérő erőket többfeladattal F-16C vadászbombázók támogatták, amelyek közül hét-hét darab a marylandi 175. vadászrepülő századtól, illetve a coloradói 120. vadászrepülő századtól érkezett. Lechfeld a német Tornado repülőgépeken túl az idahoi Légi Nemzeti Gárda tíz A-10C csatarepülőgépét és a görög légierő 347. századának F-16C repülőgépeit fogadta. [16] Az amerikai repülőgépek állandó

bázisa, Spangdahlem fogadta a vermonti 134. vadászrepülő ezred F-35A alacsony észlelhetőségű harcászati repülőgépeit. Neuburgban települtek a spanyol légi- és űrerő Eurofighter C.16 Typhoon típusjelzésű, míg a Mecklenburg-Elő-Pomeránia tartományában található Laageban az olasz légierő Eurofighter F-2000A Typhoon típusjelzésű repülőgépei. [15] A légi szállítás fő bázisa Wunstorf volt, amely a Luftwaffe 62. nehézszállítórepülő-századába (Lufttransportgeschwader – LTG 62) szervezett Airbus A-400M típusú repülőgépek támaszpontja. Wunstorf adott otthont az Amerikai Egyesült Államok különböző nemzeti gárdáitól érkezett 12 darab Lockheed C-130H Hercules, valamint a Lockheed Martin C-130J Super Hercules repülőgépeinek, de több Boeing C-17 Globemaster III is hosszabb-rövidebb időt a támaszponton töltött különböző szállítási feladatok végrehajtása céljából. [17] Az amerikai Boeing KC-46A Pegasus és Boeing KC-135R Stratotanker típusú légi utántöltő repülőgépek a németországi Ramstein és Geilenkirchen, illetve a skóciai Prestwick bázisokról hajtották végre feladatukat. A KC-46-os tankerek az Amerikai Egyesült Államok Légierejének 133. századától, míg a KC-135R tankerek különböző amerikai nemzeti gárdáktól érkeztek. [18]

8. ÁBRA. Composite Air Operations (COMAO) sematikus vázlata a minimálisan szükséges támogató (AEW, EW, AAR) elemekkel (A szerzők szerkesztése)

⁹ VFA (Strike Fighter Squadron): haditengerészeti merev szárnyú vadász- és könnyűbombázó-század; V – fixed wing (merev szárnyú), F – fighter (vadász), A – attack (támadó/bombázó).

9. ÁBRA. A michigani Légi Nemzeti Gárda 127. vadászpilóta ezred 107. Red Devils (Vörös Ördögök) vadászpilóta századából egy A-10C csatrepülőgép (Fotó: Kelecsényi István)

TÖBB MINT 30 BEVETÉS A MAGYAR GRIPENNEKEL

A magyar Gripenek összetett légi műveletek keretében vettek részt a hadgyakorlaton. Ezekben a kötelékekben, egyazon légtérben időnként akár száz repülőeszköz is együtt tevékenykedett. [19] Naponta négy magyar Gripen emelkedett a magasba, egy feladat átlagosan két óra időtartamú volt. A feladatok védelmi vagy támadó jellegét a gyakorlat forgatókönyve alapján mindig az aktuális napi légi feladatsabó parancs (Air Tasking Order – ATO¹⁰) határozta meg. [20] A magyar vadászpilóták a gyakorlat során – alapvetően levegő-levegő szerepkörben – több mint 30 bevétést teljesítettek, amely összességében meghaladta az 50 repült órát. Az Air Defender 23 égisze alatt a magyar légierő Gripenjei a Baltic Operations (BALTOPS)¹¹ keretében is gyakorolhatják az együttműködést a Balti-tengeren hajózó NATO-kötelékkel. A több mint kétórás repülés során a Puma század hajózáói – az amerikai haditengerészet F/A-18E/F Super Hornet és EA-18G Growler repülőgépeivel közösen – a flottakötelék légi oltalmazását, valamint támadását gyakorolták, miközben értékes tapasztalatokat szereztek a nemzetközi légtérben a nemzetközi vizek fölötti repülés sajátosságairól, valamint a nyílt tenger feletti taktikai feladatok végrehajtá-

sáról. [21] A gyakorlaton – a katonai együttműködésen túl – a partner- és a szövetséges országok katonái közötti összekovácsolást segítő programok is szerepet kaptak. Az Air Defender 23 gyakorlaton nemcsak a magyar légierő repülőgépvezető állománya és repülő-műszaki szakembere vett részt, hanem a Magyar Honvédség Anyagellátó Raktárbázis (MH ARB) 11 fős szakállománya is. A német és a magyar harci kiszolgáló támogató, szakanyag-gazdálkodó katonák, a Safety Fuel program részeként 2012 óta közösen vesznek részt nagyszabású gyakorlatok üzemanyag-ellátásában. 2022-ben Németországban, a kétnemzeti együttműködés során elérték a NATO-szabvány szerinti teljes műveleti képességet, majd 2023-ban, az Air Defender 23 gyakorlaton résztvevő amerikai, német és román teherszállító repülőgépek hajtóanyag-biztosítását látták el. A feladatot a német fél mellett amerikai logisztikai szolgálatot ellátó katonák bevonásával hajtották végre. A látvá-

nyos gyakorlat a wunstorfi reptéren is kiemelt figyelmet kapott. Kiemelt sajtó- és médiafigyelem közepette a Luftwaffe szemlélője, több német tábornok és az alsó bajorországi miniszter is meglátogatta a telepített 2400 köbméter tárolókapacitású német-magyar tábori hajtóanyagraktárt. [9]

ÖSSZEĞEZÉS

Az Air Defender 23 légierő haderőnemi gyakorlat annak a 2013-ban indult német kezdeményezésnek a látványos eredményeként zajlott, amely a transzatlanti szolidaritás jegyében a gyakorlatban is demonstrálta az Európa és Észak-Amerika közötti erős köteléket. A gyakorlat bizonyította, hogy a NATO az Észak-atlanti Szerződés 5. cikkelye alapján kész és képes egy tagállamot ért feltételezett támadás esetén az azonnali reagálásra, a tagállamok repülőerőit felkészültek az együttműködésre, és képesek egy magas intenzitású légi művelet megtervezésére, levezetésére és végrehajtására. A légierő haderőnemi gyakorlatnak drámai aktualitást adott a 2022. február 24-én kirobbant orosz-ukrán háború, amelynek kapcsán Oana Lungescu NATO szóvivő kijelentette: „Az Air Defender egyértelmű üzenete, hogy a NATO kész megvédeni a szövetségesek területének minden centiméterét”. [11] Rendkívül fontos kiemelni, hogy a korszerű eszközökkel vívott fegyveres küzdelemben a hadműveletek első és egyik legfontosabb lépését a légtér saját célokra történő igénybevételét biztosító ellenőrzésének (védelmének) elérése és fenntartása jelenti. A légtér adott helyzetnek megfelelő szintű ellenőrzése hatékonyabbá és biztonságosabbá teszi

10. ÁBRA. A massachusetts-i Légi Nemzeti Gárda, 104. vadászpilóta ezred 131. századának F-15C Eagle típusú vadászpilóta repülőgépe emelkedik el Hohn repülőbázisának futópályájáról. A repülőgépet 1986-ban gyártották, azóta több modernizációs programmal korszerűsítették (Fotó: Kelecsényi István)

¹⁰ A légi feladatsabó parancs (ATO) olyan eszköz, amellyel a légierő komponens-parancsnoka (Joint Force Air Component Commander – JFACC) vezeti és irányítja a légierő egységeit haderőnemi, ill. összhaderőnemi műveleti környezetben.

¹¹ Az 1971 óta minden évben megrendezett BALTOPS a NATO egyik legrégebbi gyakorlata. Az éleslövészettel egybekötött BALTOPS célja a tengeri műveletek begyakorlása, ideértve a tengeralttjárók elleni tevékenységet is.

a saját csapatok tevékenységét, elősegíti a hadműveletek meghatározott helyen és időben történő végrehajtását.¹² Felértékelődött a légtér harctevékenység céljából történő igénybevételének jelentősége, és ennek egyenes következményeként a légierő felelőssége az ellenséggel szembeni visszatartó, a védelmi és a kollektív védelmi feladatok teljesítésében. [22] Az AD23 légierő haderónemi gyakorlat tervezése 2018-ban kezdődött. A fiktív forgatókönyvön alapuló feltételezett támadásra adott szövetséges válaszreakció tehát ennek a doktrinális alaptételnek a szellemében született, részben annak demonstrálására, hogy a légierő az agresszió elhárításának első és legfontosabb eszköze. A légtér saját célra történő igénybevételének hiányával, és annak tragikus következményeivel szembesülünk nap mint nap az orosz–ukrán konfliktus eseményei láttán. [23] A könyörtelen valóság egyértelműen rávilágított arra, hogy a tagállamok és Európa biztonságát, védelmi képességeit növelni kell. Németország deklarált szándéka, hogy az Air Defender légierő haderónemi gyakorlatot a jövőben rendszeresen megszervezi és megrendezi.

NEMZETI VONATKOZÁSOK

A Gripen-flotta gerincét az NFTC-programot végzett repülőgépvezetők alkotják, tehát együtt a fejlett technika és a felkészült személyi állomány a két döntés eredményeként kialakult az a képesség, amely lehetővé teszi a stratégiai dokumentumokban és direktívákban megfogalmazott követelmények teljesítését, a NATO-val történő együttműködést. Ezt példázza az Air Defender 23 légierő haderónemi gyakorlat, amelyen a magyar légierő 5 db JAS 39 Gripen repülőgéppel vett részt. Az úti jelentésből is kitűnik, hogy a nemzeti és kollektív védelmi képességek erősítése, az együttműködés további fokozása és az elérhető legmagasabb szintre emelése napjaink és a jövő lehetséges konfliktusainak kulcskérdése. A légierő folyamatos fejlődése és fej-

lesztési igénye – a haderónem sajátosságaiából, a NATINAMDS alapvető követelményei kielégítésének szükségességéből adódóan – történelmi tény és szükségszerűség, amely a haderőtervezőket és a döntéshozókat rendszeresen újabb és újabb kihívások elé állítja. Nem kérdés, hogy a jelenleg zajló konfliktusok tapasztalatainak tükrében – különös tekintettel az Air Defender 23 tapasztalataira

– a Honvédelmi és Haderőfejlesztési Program újragondolása szükségszerű és indokolt, a fő hangsúlyt – a szerzők álláspontja szerint – a légierő további fejlesztésére kell helyezni. Az úti jelentésből kitűnik az is, hogy a légierő haderónemi gyakorlatra kitelepülő Gripenek földi támogató elemeinek helyszínre juttatása a hadszíntéri légiszállító képesség hiányában földi szállítással, közúton történt. Az em-

11. ÁBRA. Az Egyesült Államok Flotta Légierőjének VFA-213 Black Lions (Fekete Oroszlánok) százada az Atlanti Óceáni Parancsnokság alá tartozik. Bázisa a virginiai Oceana tengerészeti légiállomás. A CVN-78 USS Georald R. Ford repülőgép-hordozó CVW-8 (Hordozófedélzeti Légi Ezred) állományába tartozik. Az F/A-18F kétüléses Super Hornet vadászbombázó lajstromszáma: 168930 (Fotó: Kelecsényi István)

12. ÁBRA. A Wunstorf légbázison kapott helyet a 2400 m³ tárolókapacitású német-magyar tábori mobil üzemanyagraktár a). A WARDAM II. tábori hajtóanyagraktár és töltőpont 150 m³-es F-34 JET A-1 elasztikus tartályokból és kármentőkből épül fel b) [9]

¹² A magyar katonai gondolkodásban kialakult egy hamis percepció (pl. Afganisztánban, Irakban, Bosznia-Hercegovinában, Koszovóban szerzett missziós tapasztalatok, ahol nem kellett számolni az ellenséges légierő tevékenységével) alapuló nézet, amely a légierőt kizárólag támogató szerepkörben képzelel el. A légi főlény kivívása és fenntartása (légi uralom), a légierő támogatása nélkül a felszíni erők alkalmazásának kockázati szintje igen magas, a műveletek következményei beláthatatlanok. Pontosan ennek lehetünk tanúi napjainkban.

NEMZETKÖZI HADITECHNIKAI SZEMLE

1. TÁBLÁZAT. A Németországba, valamint a Prestwick és Amari repülőbázisokra települt repülőgépek országonkénti bontásban.

A táblázatban nem szerepelnek a gyakorlaton részt vett, fogadó országokból származó repülőgépek (A szerzők szerkesztése [12] [15] alapján)

Típus	Lajstromszám	Egység	Ország
WUNSTORF			
C-130H USAF 154 th TRS / AR ANG	89-9102	USAF 154 th TRS / AR ANG	USA
C-130H USAF 180 th AS / MO ANG	90-1798	USAF 180 th AS / MO ANG	USA
C-130H USAF 142 nd AS / DE ANG	91-1237	USAF 142 nd AS / DE ANG	USA
C-130H USAF 192 nd AS / NV ANG	92-0553	USAF 192 nd AS / NV ANG	USA
C-130H USAF 169 th AS / IL ANG	92-1451	USAF 169 th AS / IL ANG	USA
C-130H USAF 187 th AS / WY ANG	92-1533	USAF 187 th AS / WY ANG	USA
C-130H USAF 158 th AS / GA ANG	93-1562	USAF 158 th AS / GA ANG	USA
C-130H USAF 109 th AS / MN ANG	95-1001	USAF 109 th AS / MN ANG	USA
C-130J-30 USAF 165 th AS / KY ANG	15-5893	USAF 165 th AS / KY ANG	USA
C-130J-30 USAF 181 st AS / TX ANG	17-5904	USAF 181 st AS / TX ANG	USA
C-27J		C-27J FAR Esc-902	Románia
HOHN (ETNH)			
EA-18G	166943/AJ-500	US Navy VAQ-142	USA
EA-18G	168271/AJ-503	US Navy VAQ-142	USA
F/A-18F	166626/AJ-210	US Navy VFA-213	USA
F/A-18F	168930/AJ-213	US Navy VFA-213	USA
F/A-18E	166781/AJ-305	US Navy VFA-31	USA
F/A-18E	166840/AJ-307	US Navy VFA-31	USA
F/A-18E	169398/AJ-404	US Navy VFA-87	USA
F/A-18E	166867/AJ-107	US Navy VFA-37	USA
F-15C	84-0010/MA	USAF 131 st FS / MA ANG	USA
F-15C	84-0016/MA	USAF 131 st FS / MA ANG	USA
F-15C	85-0101/MA	USAF 131 st FS / MA ANG	USA
F-15C	85-0110/ZZ	USAF 131 st FS / MA ANG	USA
F-15C	85-0126/OT	USAF 131 st FS / MA ANG	USA
F-15C	86-0154/MA	USAF 131 st FS / MA ANG	USA
F-15C	86-0163/MA	USAF 131 st FS / MA ANG	USA
F-15C	86-0168/MA	USAF 131 st FS / MA ANG	USA
F-15C	82-0009/JZ	USAF 122 nd FS / LA ANG	USA
F-15C	82-0010/JZ	USAF 122 nd FS / LA ANG	USA
F-15C	82-0017/JZ	USAF 122 nd FS / LA ANG	USA
F-15C	83-0010/JZ	USAF 122 nd FS / LA ANG	USA
F-15C	83-0036/JZ	USAF 122 nd FS / LA ANG	USA
F-15C	83-0041/JZ	USAF 122 nd FS / LA ANG	USA
F-15C	84-0022/JZ	USAF 122 nd FS / LA ANG	USA
F-15C	85-0112/JZ	USAF 122 nd FS / LA ANG	USA
F/A-18C	HN-405/05	FINAF HavLLv-31	Finnország
F/A-18C	HN-407/07	FINAF HavLLv-31	Finnország
F/A-18C	HN-433/33	FINAF HavLLv-31	Finnország
F/A-18C	HN-437/37	FINAF HavLLv-31	Finnország
Typhoon FGR.4	ZK308/308	RAF 1 Sqn	Nagy Brittanian
Typhoon FGR.4	ZK322/322	RAF 1 Sqn	Nagy Brittanian
Typhoon FGR.4	ZK344/344	RAF 1 Sqn	Nagy Brittanian
Typhoon FGR.4	ZK347/347	RAF 1 Sqn	Nagy Brittanian
LECHFELD (ETSL) Repülőbázis			
A-10C	78-0584/ID	USAF 190 th FS / ID ANG	USA
A-10C	78-0643/ID	USAF 190 th FS / ID ANG	USA
A-10C	79-0194/ID	USAF 190 th FS / ID ANG	USA
A-10C	80-0218/ID	USAF 190 th FS / ID ANG	USA
A-10C	80-0250/ID	USAF 190 th FS / ID ANG	USA
A-10C	81-0955/ID	USAF 190 th FS / ID ANG	USA
F-16 HAF	047	HAF 347 Mira	Görögország
F-16 HAF	065	HAF 347 Mira	Görögország
F-16 HAF	073	HAF 347 Mira	Görögország
SCHLESWIG (ETNS) Repülőbázis			
F-16C	86-0277/CO	USAF 120 th FS / CO ANG	USA
F-16C	86-0339/CO	USAF 120 th FS / CO ANG	USA

Típus	Lajstromszám	Egység	Ország
F-16C	86-0365/CO	USAF 120 th FS / CO ANG	USA
F-16C	86-0367/CO	USAF 120 th FS / CO ANG	USA
F-16C	86-0370/CO	USAF 120 th FS / CO ANG	USA
F-16C	87-0229/CO	USAF 120 th FS / CO ANG spec c/s	USA
F-16C	87-0336/AL	USAF 120 th FS / CO ANG spec c/s	USA
F-16C	88-0418	USAF 175 th FS / SD ANG	USA
F-16C	88-0428	USAF 175 th FS / SD ANG	USA
F-16C	88-0452	USAF 175 th FS / SD ANG	USA
F-16C	89-2005	USAF 175 th FS / SD ANG	USA
F-16C	89-2064	USAF 175 th FS / SD ANG	USA
F-16C	89-2105	USAF 175 th FS / SD ANG	USA
F-16C	89-2125	USAF 175 th FS / SD ANG	USA
A-10C	78-0641/MI	USAF 107 th FS / MI ANG	USA
A-10C	78-0689/MI	USAF 107 th FS / MI ANG	USA
A-10C	80-0213/MI	USAF 107 th FS / MI ANG	USA
A-10C	80-0221/MI	USAF 107 th FS / MI ANG	USA
A-10C	80-0258/MI	USAF 107 th FS / MI ANG	USA
A-10C	81-0998/MI	USAF 107 th FS / MI ANG	USA
JAS-39C	35	HUAF MH SzD 101. rep. dd.	Magyarország
JAS-39C	36	HUAF MH SzD 101. rep. dd.	Magyarország
JAS-39C	38	HUAF MH SzD 101. rep. dd.	Magyarország
JAS-39C	39	HUAF MH SzD 101. rep. dd.	Magyarország
JAS-39D	44	HUAF MH SzD 101. rep. dd.	Magyarország
F-16	88-0036	THK 151 Filo	Törökország
F-16	89-0026	THK 151 Filo	Törökország
F-16	90-0012	THK 151 Filo	Törökország
SPANGDAHLEM (ETAD) Repülőbázis			
F-35A	17-5277/VT	USAF 134 th FS / VT ANG	USA
F-35A	18-5337/VT	USAF 134 th FS / VT ANG	USA
F-35A	18-5341/VT	USAF 134 th FS / VT ANG	USA
F-35A	18-5349/VT	USAF 134 th FS / VT ANG	USA
F-35A	18-5358/VT	USAF 134 th FS / VT ANG	USA
F-35A	18-5359/VT	USAF 134 th FS / VT ANG	USA
RAMSTEIN (ETAR) Repülőbázis			
KC-135R	60-0365	USAF 117 th ARS / KS ANG	USA
KC-135R	62-3512	USAF 126 th ARS / WI ANG	USA
KC-135R	63-8007	KC-135R USAF 106 th ARS / AL ANG	USA
KC-135R	63-8018	KC-135R USAF 173 rd ARS / NE ANG	USA
LAAGE (ETNL) Repülőbázis			
F-2000A	MM7298/51-98	AMI 51.St	Olaszország
F-2000A	MM7309/51-09	AMI 51.St	Olaszország
GEILENKIRCHEN (ETNG) Repülőbázis			
KC-46A	16-46013	USAF 133 rd ARS / NH ANG	USA
KC-46A	17-46034	USAF 133 rd ARS / NH ANG	USA
KC-135R	57-1462	USAF 153 rd ARS / MS ANG	USA
PRESTWICK (EGPK) Repülőbázis			
KC-135R	61-0309	USAF 126 th ARS / WI ANG	USA
KC-135R	62-3549	USAF 174 th ARS / IA ANG	USA
KC-135R	63-8043	USAF 168 th ARS / AK ANG	USA
NEUBURG (ETSN) Repülőbázis			
C.16 (EF-2000)	C.16-44/14-44	AME ALA-14	Spanyolország
C.16 (EF-2000)	C.16-60/14-60	AME ALA-14	Spanyolország
C.16 (EF-2000)	C.16-62/14-62	AME ALA-14	Spanyolország

lített hiány rendkívül megnehezíti a harcászati repülőgépek széttelepítését,¹³ a repülőerők telepíthetőségét, a gyors reagálás lehetőségét. A 2024-ben beérkező 2 db KC-390 Millennium szállító repülőgép ezt a hiányt hivatott pótolni. Az úti jelentés hangsúlyozza továbbá a nagy kötelékekben (COMAO) történő repülések gyakorlásának jelentőségét és szükségességét, ami a tervezés és a végrehajtás területén is lényegesen összetettebb, nagyobb precizitást igénylő harctevékenység. Az ilyen jellegű és ezzel szorosán összefüggő feladatok (pl. légi utántöltés) begyakorlására – tekintettel a nemzeti haderő rendelkezésre álló erőforrásokra –, csak nemzetközi együttműködés keretei között nyílik lehetőség. A harcászati repülő képesség fenntartása és további fejlesztése érdekében – a szerzők véleménye szerint – ki kell használni a magas harcászati értékkel bíró gyakorlatokon, kiképzési rendezvényeken és programokban (pl. a Tactical Leadership Program – TLP) való részvétel lehetőségét. A jelenleg zajló konfliktusok tapasztalatainak birtokában – különös tekintettel a formálódó új világrend, a globális trendek kihívásaira – célszerűnek látszik a Magyar Honvédség szervezetének újbóli áttekintése. A haderőnek önállóságának növelésével, ugyanakkor a haderőnek, a különböző dimenziók (domain,¹⁴ multi-domain¹⁵) közötti együttműködés erősítésével tovább kell korszerűsíteni a haderő vezetési és irányítási rendszerét. A légierő vezetési rendszerét, figyelemmel a haderőnem sajátosságaiból adódó rendkívül időkritikus döntési helyzetekre, vissza kell utalni a haderőnemi parancsnok alárendeltségébe. Ez annál is inkább indokolt, mert az Integrált Lég- és Rakétavédelem Állandó Védelmi Terv (Integrated Air and Missile Defence Standing Defence Plan – IAMD SDP) elfogadásával és bevezetésével a NATO-tagállamok légierőinek képesnek kell lenniük az ún. Air Policing (légtérrendészeti) helyzetből az Air Defence (légvédele-

mi) helyzetre történő átállásra, művelési szünet nélkül. Porkoláb Imre sorait idézve: „Olyan szervezeti kultúra kialakítása a cél, amelyben a szervezet valamennyi tagja tisztában van a célkitűzésekkel és ezek figyelembevételével, vezetői felhatalmazás birtoká-

ban, részben vagy teljesen önállóan cselekszik”.¹⁶ [8] Vitathatatlan tény, hogy az Air Defender nagymértékben hozzájárul a NATO-tagállamok és partnernemzetek biztonságának erősítéséhez, és a közös védelem hatékonyságának növeléséhez.

13. ÁBRA. A 44-es oldalszámú JAS-39D kétüléses harci-gyakorló Gripen napjainkban már a kecskeméti MH vitéz Szentgyörgyi Dezső 101. Repülőandár 1. Harcászati Repülőszázadában repül. 2016 óta repül hazánkban, ezt megelőzően a Svéd Királyi Légierőben, 842-es oldalszámmal állt rendszerben (Fotó: Kelecsényi István)

HIVATKOZÁSOK

[8] Porkoláb Imre. A stratégia művészete. HVG könyvek, Budapest, 2019. ISBN 978-963-304-740-8 pp. 10., 15.;

[9] Hovány-Pap Melinda. Üzemanyagos katonák az Air Defenderen. honvedelem.hu, 2023. június 21. <https://honvedelem.hu/hirek/uzemanyagos-katonak-az-air-defenderen.html> (Letöltve: 2023.7.11.);

[10] German-led live-fly exercise, Air Defender 2023 will take off in June. 2023.04.20. https://ac.nato.int/archive/2023/AD23_announcement (Letöltve: 2023.7.12.);

[11] Germany hosts biggest ever air exercise of NATO forces. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_215611.htm (Letöltve: 2024.2.7.);

[12] Hofmann, Frank. NATO: Air Defender 23 is its biggest exercise ever. Deutsche Welle (DW), 2023.06.11. <https://www.dw.com/en/nato-air-defender-23-is-its-biggest-exercise-ever/a-65872291> (Letöltve: 2023.7.11.);

[13] Lendon, Brad. As Ukraine fights back, hundreds of NATO warplanes are flying over Germany in alliance's largest-ever aerial drills. CNN, 2023.06.14. <https://edition.cnn.com/2023/06/14/europe/nato-air-defender-2023-exercises-germany-intl-hnk/index.html> (Letöltve: 2023.7.13.);

[14] AJP-3.3 ALLIED JOINT DOCTRINE FOR AIR AND SPACE OPERATIONS, Edition B, Version 1, April 2016. pp. 27., 1–11;

[15] Scramble Dutch Aviation Society: Air Defender 2023, serial overview, 2023.06.04. <https://scramble.nl/community/messageboard/74/170425> (Letöltve: 2023.7.13.);

[16] Morgan, Joseph. 124th Warthogs Arrive at Exercise Air Defender. 2023.06.09. <https://www.nationalguard.mil/News/Article/3423074/124th-warthogs-arrive-at-exercise-air-defender/> (Letöltve: 2023.7.13.);

[17] Air National Guard: Air Defender 23. <https://www.ang.af.mil/Media/Article-Display/Article/3432019/182nd-aw-leads-c-130-hercules-operations-at-air-defender-23/> (Letöltve: 2023.7.13.);

[18] Norddeutscher Rundfunk: Air Defender 2023: Was die Luftwaffen-Übung für den Norden bedeutet. ndr.de, 2023.06.15. <https://www.ndr.de/nachrichten/schleswig-holstein/Air-Defender-2023-Was-die-Luftwaffen-Uebung-fuer-Norden-bedeutet,airdefender100.html> (Letöltve: 2023.7.13.);

[19] Tóth Róbert. Gripenjeink az Air Defenderen. honvedelem.hu, 2023. június 15. <https://honvedelem.hu/hirek/gripenjeink-az-air-defenderen.html> (Letöltve: 2023.7.11.);

[20] Teszler Vendel. Remekül teljesít a magyar állomány. honvedelem.hu, 2023. június 18. <https://honvedelem.hu/hirek/remekul-teljesit-a-magyar-allomany.html> (Letöltve: 2023.7.11.);

[21] Balázs Ferenc. Közös kötelékben. honvedelem.hu, 2023. június 16. <https://honvedelem.hu/hirek/kozos-koteleekben.html> (Letöltve: 2023.7.11.);

[22] Magyar Honvédség Légierő Doktrína, Magyar Honvédség Légierő Parancsnokság 2004, MH DSZOFT kód: 13013. pp. 18.;

[23] How Russia and Ukraine's Losses Compare. Newsweek, 23 Feb. 2024 at 3:00 AM EST. <https://www.newsweek.com/russia-ukraine-losses-casualties-tanks-death-toll-anniversary-1864726> (Letöltve: 2024.2.23.).

¹³ A repülőerők széttelepítése harcászati alapelv, amelynek elsődleges célja az erők megóvása. A JAS 39 Gripen tervezésének egyik alapvetése volt az ún. korlátozott mezőről (kis repülőterek, kiszélesített utak, autópályák) történő alkalmazhatóság követelménye.

¹⁴ A latin „dominium” szóból ered, amelynek jelentése: birtok, uralom, tartomány. Katonai értelmezésben: dimenzió.

¹⁵ A kifejezésre a magyar katonai szakirodalomban többnyire a „többdimenziós” (pl. műveletek) kifejezés használatos.

¹⁶ Ez egyértelműen összecseng a légierő önálló haderőnemmé válása óta érvényben lévő, doktrínába foglalt alaptétellel (Centralized control, decentralized execution – AJP-3.3 pp. 22. 1-5).